

Anna Stolarczyk

Operator publiczny PPUP "Poczta Polska" oraz operatorzy alternatywni na rynku przesyłek pocztowych w latach 2003-2008

Ekonomiczne Problemy Usług nr 58, 561-569

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA STOLARCZYK

Instytut Łączności

a.stolarczyk@itl.waw.pl

**OPERATOR PUBLICZNY PPUP „POCZTA POLSKA” ORAZ OPERATORZY
ALTERNATYWNI NA RYNKU PRZESYŁEK POCZTOWYCH W LATACH 2003-2008**

Wprowadzenie

Przesłanką do napisania niniejszego artykułu było uchwalenie dyrektywy 2008/6/WE¹ i zawarte w niej jedno z najistotniejszych postanowień - dla wszystkich rynków pocztowych Wspólnoty. Dotyczy ono wyznaczenia nowego terminu otwarcia rynku usług pocztowych na konkurencję - do 31 grudnia 2010 r. z odstępstwem dla 11 państw członkowskich², które mogą utrzymać usługi zastrzeżone dla operatora świadczącego powszechne usługi pocztowe do 31 grudnia 2012 r. Z tego względu jeszcze przez kilka lat krajowy rynek pocztowy powinien być pod stałą obserwacją, aby organy administracji państwowej odpowiedzialne za stanowienie prawa, jego wykonanie i regulacje mogły możliwie szybko reagować na wszelkie zidentyfikowane nieprawidłowości.

¹ Dyrektywy pocztowe wyznaczające ramy funkcjonowania rynku pocztowego Wspólnoty: Dyrektywa 97/67/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 1997 r. w sprawie wspólnych zasad rozwoju rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty oraz poprawy jakości usług; Dyrektywa 2002/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 czerwca 2002 r. zmieniająca dyrektywę 97/67/WE w zakresie dalszego otwarcia na konkurencję wspólnotowych usług pocztowych; Dyrektywa 2008/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 lutego 2008 r. zmieniająca dyrektywę 97/67/WE w odniesieniu do pełnego urzeczywistnienia rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty.

² Państwa, które mogą przesunąć termin całkowitego uwolnienia rynku pocztowego, to kraje, które przystąpiły do Unii Europejskiej po wejściu w życie Dyrektywy 2002/39/WE lub charakteryzują się małą liczbą ludności i niewielkim obszarem. Należą do nich: Republika Czeska, Grecja, Cypr, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Węgry, Malta, Rumunia, Słowacja oraz Polska.

W niniejszym artykule, na tle charakterystyki krajowego rynku pocztowego w latach 2001-2008 w zakresie struktury podmiotowej, przychodów z działalności oraz zatrudnienia, przedstawiono zmiany wolumenu i wartości rynku przesyłek pocztowych w latach 2003-2008 z uwzględnieniem usług świadczonych w obszarze zastrzeżonym³ i niezastrzeżonym przez PPUP "Poczta Polska" i operatorów alternatywnych.

1. Podmiotowa struktura krajowego rynku pocztowego

Podmioty funkcjonujące na krajowym rynku pocztowym tworzą strukturę wzajemnych powiązań i oddziaływań. Organy ustawodawcze wytyczają prawne ramy funkcjonowania tego rynku, minister właściwy do spraw łączności, pełniąc funkcję wykonawczą, a Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej regulacyjną czuwają nad prawidłowym działaniem operatorów pocztowych zgodnie z ustanowionym prawem oraz zasadami konkurencji. Operatorzy świadczą usługi pocztowe w celu osiągnięcia korzyści, a poprzez konkurowanie między sobą zaspokajają oczekiwania konsumentów usług pocztowych (indywidualnych oraz instytucjonalnych) zarówno w zakresie podstawowym, jak i w odniesieniu do usług o wartości dodanej.

Z punktu widzenia przepisów prawa dotyczących uprawnienia do wykonywania działalności pocztowej, na rynku usług pocztowych operatorzy pocztowi prowadzą działalność w czterech obszarach:

- zastrzeżonym dla operatora publicznego (PPUP "Poczta Polska") (art. 47 ustawy Prawo pocztowe),
- wymagającym uzyskania zezwolenia (art. 6 ust. 1 ustawy Prawo pocztowe),
- wymagającym wpisu do rejestru operatorów pocztowych (art. 6 ust. 2. i art. 14a ustawy Prawo pocztowe),
- wolnym (art. 6 ust. 4 ustawy Prawo pocztowe).

Uwzględniając rodzaj i zakres świadczenia usług, działalność operatorów można rozpatrywać oddzielnie dla wymienionych niżej grup usług.

1. Usługi pocztowe o charakterze powszechnym, w tym zastrzeżone dla operatora publicznego. Dominującym podmiotem świadczącym ten rodzaj usług jest PPUP „Poczta Polska”. W niewielkim stopniu działalność w tym obszarze uzupełniają operatorzy alternatywni, dla których ustanowiony obszar zastrzeżony obejmujący przesyłki listowe o masie do 50 g (usługi naj-

³ Od 1 stycznia 2006 r. granice obszaru zastrzeżonego dla operatora świadczącego usługę powszechną wyznacza limit wagowy i cenowy ustalony na poziomie – odpowiednio – 50 g oraz 2,5-krotności opłaty za przesyłkę z najniższego przedziału wagowego najszybszej kategorii (tzw. standardowej) określonej w cenniku operatora publicznego.

- częściej nabywane przez klientów) oraz próg cenowy stanowią poważną barierę wejścia. Analizę tej grupy usług przedstawiono w szerszym zakresie w dalszej części artykułu.
2. Usługi z zakresu przesyłek ekspresowych to obszar zdominowany przez kilku największych operatorów (DHL, DPD, GLS, Opek, Siódemka, TNT i UPS), świadczących głównie usługi o wartości dodanej. Należy też zwrócić uwagę, że udział operatora publicznego w tym segmencie jest znikomy. Według szacunków udział Poczty Polskiej w rynku przesyłek ekspresowych, zmniejszył się z 5% w 2003 r. do 1% w 2008 r. Z kolei, w 2008 r. największy udział w rynku posiadały DHL - 33% i UPS - 25%.
 3. Usługi podobne do powszechnych usług pocztowych pod względem zakresu, jakości i ceny, które świadczone są głównie na terenie kraju przez kilku operatorów alternatywnych (InPost Sp. z o.o., PAF Operator Poczty Sp. z o.o., Polska Grupa Poczta SA).
 4. Usługi o wartości dodanej lub podobne do powszechnych usług pocztowych świadczone przez operatorów lokalnie (np. na terenie województwa, miasta, dzielnicy).
 5. Usługi w zakresie druków bezadresowych, świadczone głównie przez podmioty, których działalność pocztowa nie wymaga wpisu do rejestru operatorów pocztowych. Tego rodzaju usługi są świadczone również przez ww. podmioty prowadzące działalność na podstawie zezwolenia lub wpisu do rejestru operatorów pocztowych.

W latach 2003-2008 liczba operatorów alternatywnych prowadzących działalność pocztową na krajowym rynku usług pocztowych wzrosła trzykrotnie. W tym czasie deklarowany przez nich obszar działania, jak również formy organizacyjno-prawne zmieniały się. W rezultacie, w 2008 r. 48% działających operatorów alternatywnych świadczyło swoje usługi na obszarze lokalnym, a średnio, po 22% na terenie kraju oraz na terenie kraju i zagranicy. Formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności to 50% - osoby fizyczne i 31% - spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W analizowanym okresie szacunkowe przychody operatorów alternatywnych wzrosły średnio o kilkaset procent, podczas gdy przychody Poczty Polskiej o ok. 23%. Z kolei w 2008 r. w porównaniu z 2003 r. liczba osób zatrudnionych przez operatorów alternatywnych wzrosła o ok. 250%, a ich udział w liczbie zatrudnionych ogółem zwiększył się w granicach od 5% do 20%. W tym czasie liczba pracowników Poczty Polskiej wzrosła o 0,2%, natomiast zatrudnienie na rynku pocztowym ogółem wzrosło o ponad 18%.

2. Udział operatorów pocztowych w wolumenie i wartości rynku przesyłek pocztowych

Jak już wcześniej zasygnalizowano, rynek przesyłek pocztowych⁴ zdominowany był przez publicznego operatora pocztowego. Potwierdzają to przedstawione w tabeli 1 dane dotyczące wolumenu i wartości usług pocztowych świadczonych w obrocie krajowym i zagranicznym przez PPUP „Poczta Polska” oraz operatorów alternatywnych. Można też zauważyć, że w kolejnych latach analizowanego okresu, zmiany wolumenu i wartości przesyłek pocztowych wykazywały znaczne wahania. Mniejsze dotyczyły Poczty Polskiej, znaczne - operatorów alternatywnych. Mogły być one wynikiem wprowadzenia w 2006 r. kolejnego etapu liberalizacji, lub też dowolnej interpretacji przez operatorów alternatywnych przepisów prawa. Chodzi tu o fakt, że nieprecyzyjne definicje pozwalają operatorom na kwalifikowanie części świadczonych usług - głównie w zakresie paczek - zgodnie z przepisami Prawa przewozowego, a nie Prawa pocztowego. Rezultatem takiego podejścia mógł być znaczny spadek liczby i wartości usług świadczonych przez operatorów alternatywnych w 2005 r. i w 2008 r. w porównaniu z poprzednim rokiem.

Tabela 1

Wolumen i wartość przesyłek listowych w latach 2003-2008
(bez druków bezadresowych⁵) - dane szacunkowe

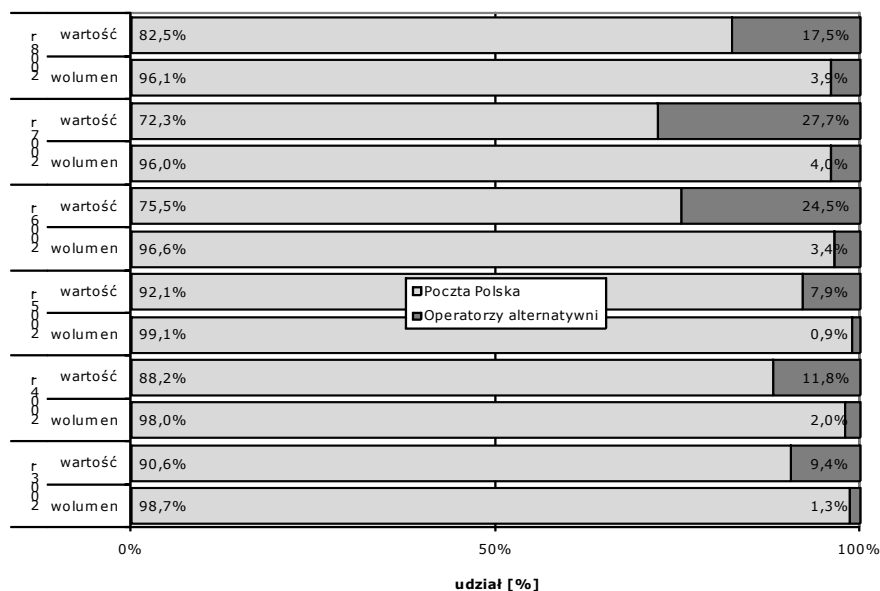
		2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.
Liczba [mln szt]	Poczta Polska	1 828,5	2 080,1	1 823,5	1 740,6	1 914,7	1 925,2
	Operatorzy alternatywni	23,6	42,7	17,4	61,5	79,6	77,2
	Ogółem	1 852,1	2 122,8	1 840,9	1 802,1	1 994,3	2 002,4
Wartość [mln zł]	Poczta Polska	5 063,4	5 174,4	5 295,8	4 039,5	4 064,0	4 336,8
	Operatorzy alternatywni	522,6	692,7	452,6	1 312,7	1 556,4	926,8
	Ogółem	5 586,0	5 867,1	5 748,4	5 352,2	5 620,4	5 293,6

Źródło: opracowano na podstawie Raportu 3 pt. „Rozwój rynku usług pocztowych” [1] oraz Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 r. [2]

⁴ W tym wypadku do przesyłek pocztowych zaliczono powszechne usługi pocztowe, nie-powszechne usługi pocztowe w obrocie krajowym i zagranicznym. Nie zostały tu uwzględnione: przekaży pocztowe, druki bezadresowe, telegram pocztowy.

⁵ Należy zwrócić uwagę, że w kolejnych latach 2003-2008 druki bezadresowe stanowiły od 30% do 63% wolumenu przesyłek pocztowych, podczas gdy udział przychodów wygenerowanych w segmencie tych usług stanowił ok. 3% wartości rynku przesyłek pocztowych.

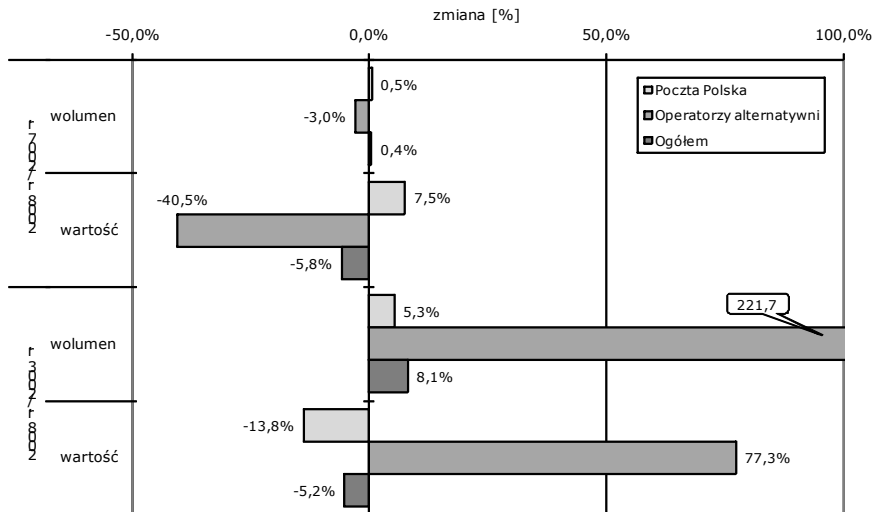
Z porównania udziału liczby i wartości usług świadczonych przez operatorów alternatywnych i Poczta Polską na rynku przesyłek pocztowych w ogólnym wolumenie i wartości tych usług (rysunek 1) wynika, że w analizowanym okresie wolumen przesyłek pocztowych „należących” do operatorów alternatywnych zwiększył się z 1,3% w 2003 r. do 3,9% w 2008 r. Z kolei pod względem wartości usług świadczonych przez tę grupę operatorów udział w rynku kształtował się na wyższym poziomie - od 9,4% do 17,5%.

Rys. 1. Ilościowa i wartościowa struktura rynku przesyłek listowych w obrocie krajowym i zagranicznym w latach 2003-2008, bez druków bezadresowych

Źródło: opracowano na podstawie Raportu 3 pt. „Rozwój rynku usług pocztowych” [1] oraz Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 r. [2].

W 2008 r. w stosunku do 2007 r. odnotowano spadek liczby omawianych usług świadczonych przez operatorów alternatywnych o 3%, a ich wartości o 40,5%, w przypadku operatora publicznego - wzrost liczby i wartości odpowiednio - o 0,5% i 7,5%. Ogółem, wolumen rynku przesyłek pocztowych zwiększył się o 0,4%, a jego wartość zmniejszyła się o 5,8% (rysunek 2).

Rys. 2. Zmiana wolumenu i wartości przesyłek pocztowych (bez druków bezadresowych) w 2008 r. w stosunku do 2007 r. oraz do 2003 r.

Źródło: opracowano na podstawie Raportu 3 pt. „Rozwój rynku usług pocztowych” [1] oraz Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 r. [2].

W przypadku operatorów alternatywnych, w 2008 r. w porównaniu z 2003 r. liczba przesyłek pocztowych wzrosła o ok. 222%, a ich wartość – o 77%. Jeśli chodzi o Poczty Polską, to w tym czasie liczba omawianych usług wzrosła o 5,3%, ale wygenerowały one przychody mniejsze o 13,8%. Z kolei w analizowanym okresie wolumen całego rynku przesyłek pocztowych zwiększył się o 8,1%, natomiast jego wartość spadła o 5,2%.

Przedstawione w tabeli 2 dane dotyczące liczby usług świadczonych przez operatora publicznego oraz operatorów alternatywnych dowodzą dużej wrażliwości tych podmiotów na zmiany w otoczeniu prawnym. W 2006 r. w stosunku do 2005 r., w związku z obniżeniem granicy wagowej obszaru zastrzeżonego do 50 g, znacząco spadła liczba usług świadczonych w tym obszarze przez Pocztę Polską (o 17,5%), a także przez operatorów alternatywnych (o 66,7%), dla których bariera cenowa, określona przez przepisy ustawy Prawo pocztowe, była trudna do pokonania⁶. Prawdopodobnie również w kolejnych latach cena konkurencyjna była przyczyną spadku liczby usług świadczonych przez tych operatorów w obszarze za-

⁶ W 2006 r. było to 5 zł w stosunku do opłaty pobieranej przez PP za krajową przesyłkę listową o masie do 50 g: kategorii priorytetowej - 2 zł, kategorii ekonomicznej - 1,30 zł, natomiast w 2008 r., odpowiednio - 5,25 zł w stosunku do 2,10 zł i 1,45 zł.

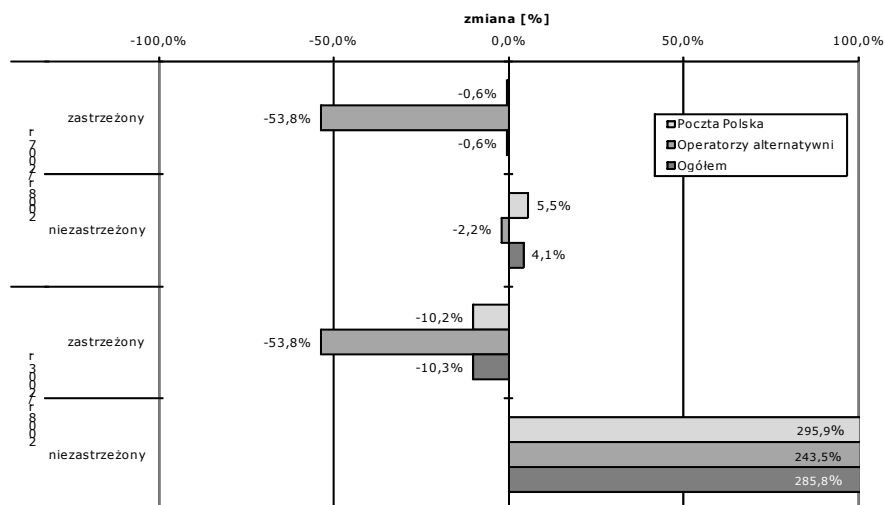
strzeżonym. Jednocześnie opisane wyżej zmiany w przepisach prawnych spowodowały gwałtowny wzrost liczby przesyłek w obszarze niezastrzeżonym zarówno w przypadku Poczty Polskiej, jak i operatorów alternatywnych - odpowiednio o 131% i 386%.

Tabela 2

Szacunkowy wolumen usług świadczonych przez PPUP „Poczta Polska” oraz operatorów alternatywnych w obszarze zastrzeżonym i niezastrzeżonym w latach 2003-2008 [mln szt.]

Obszar		2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.
Zastrzeżony	Poczta Polska	1 735,7	1 930,4	1 665,2	1 374,5	1 566,6	1 557,8
	Operatorzy alternatywni	1,3	2,2	5,1	1,7	1,3	0,6
	Ogółem	1 737,0	1 932,6	1 670,3	1 376,2	1 567,9	1 558,4
Niezastrzeżony	Poczta Polska	92,8	149,7	158,3	366,1	348,1	367,4
	Operatorzy alternatywni	22,3	40,5	12,3	59,8	78,3	76,6
	Ogółem	115,1	190,2	170,6	425,9	426,4	444,0

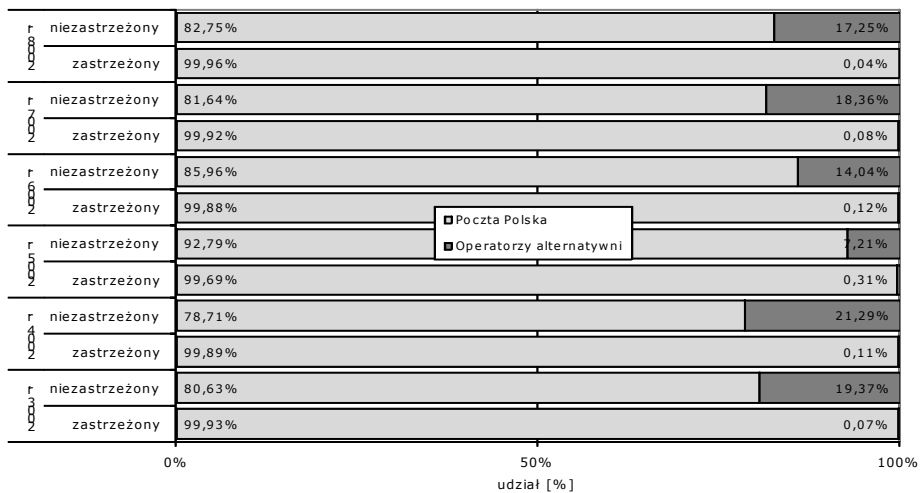
Źródło: opracowano na podstawie Raportu 3 pt. „Rozwój rynku usług pocztowych” [1] oraz Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 r. [2].

Rys. 3. Zmiana wolumenu przesyłek pocztowych w obszarze zastrzeżonym i niezastrzeżonym w 2008 r. w stosunku do 2007 r. oraz do 2003 r.

Źródło: opracowano na podstawie Raportu 3 pt. „Rozwój rynku usług pocztowych” [1] oraz Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 r. [2].

Porównując zmiany wolumenu usług świadczonych przez Poczta Polską i operatorów alternatywnych w latach 2003-2008 (rysunek 3) należy podkreślić, że w 2008 r. w stosunku do 2007 r. i 2003 r. - w przypadku operatorów alternatywnych - miał miejsce taki sam spadek liczby przesyłek pocztowych w obszarze zastrzeżonym – o 53,8%. W odniesieniu do obszaru niezastrzeżonego, w całym analizowanym okresie, wolumen przesyłek zwiększył się o 243,5%, podczas gdy liczba usług świadczonych przez operatora publicznego w obszarze zastrzeżonym zmniejszyła się o 10,2%, a w niezastrzeżonym wzrosła o ok. 296%. W podobnym zakresie zmieniła się liczba usług ogółem.

Rys. 4. Udział Poczty Polskiej i operatorów alternatywnych w obszarze zastrzeżonym i niezastrzeżonym w latach 2003-2008

Źródło: opracowano na podstawie Raportu 3 pt. „Rozwój rynku usług pocztowych” [1] oraz Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 r. [2].

Z porównania udziału operatorów alternatywnych oraz Poczty Polskiej w obszarze zastrzeżonym i niezastrzeżonym w latach 2003-2008 (rysunek 4.) wynika, że w tym czasie udział liczby usług świadczonych przez operatorów alternatywnych w stosunku do udziału Poczty Polskiej w obszarze zastrzeżonym był znikomy i kształtował się na poziomie od 0,07% do 0,04%, natomiast w przypadku obszaru niezastrzeżonego od ok. 19,4% do ok. 17,3%.

Podsumowanie

Reasumując, należy z całą mocą podkreślić, że w analizowanym okresie na rynku przesyłek pocztowych (z wyłączeniem druków bezadresowych) dominował

operator publiczny PPUP „Poczta Polska” i to on wyznaczał tendencje zmian wolumenu i wartości tego rynku w skali kraju. Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, że w 2008 r. 3,9% całego wolumenu rynku należało do operatorów alternatywnych (por. rysunek 1), a jego struktura podmiotowa kształtowała się następująco: 1,5% - operatorzy (tzw. firmy kurierskie: DHL, DPD, GLS, Opek, Siódemka, TNT, UPS) świadczący usługi ekspresowe i inne usługi o wartości dodanej, 1,8% - operatorzy świadczący usługi podobne do usług powszechnych (InPost, PAF, PGP), a 0,6% - pozostali operatorzy świadczący usługi o zasięgu lokalnym (podobne do powszechnych i o wartości dodanej). Z kolei sprzedaż usług świadczonych przez operatorów alternatywnych stanowiła 17,5% ogólnej wartości rynku przesyłek pocztowych, w tym: 15,3% przychodów wygenerowali operatorzy świadczący usługi z zakresu przesyłek ekspresowych, 0,8% - świadczący usługi podobne do powszechnych oraz 1,4% - pozostali.

Literatura

1. Stolarczyk A., Pawlak H., Nierebiński R., Fereniec M.: *Rozwój rynku usług pocztowych*. Raport 3 wraz z Załącznikiem. SPIII.1 - System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku. Warszawa, październik 2008 r.
2. Urząd Komunikacji Elektronicznej: Raport Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2008 roku. Warszawa, maj 2009 r.

POLISH POSTAL OPERATOR “POCZTA POLSKA” AND ALTERNATIVE OPERATORS ON THE MAIL ITEMS MARKET IN 2003-2008

Summary

In this article author presents the brief national postal market characteristics in 2003-2008 in the background of the postal operators structure, revenues and employment. On this background are presented changes in volume and value of the postal market in 2003-2008, taking into account the services provided by Polish Post and alternative operators in the reserved and non-reserved area of the mail items market.

Translated by Anna Stolarczyk